

NOTES A L'ENTORN DE LA SANITAT TARRAGONINA: BIOGRAFIES MÈDIQUES SEGONS LLIBRES ANTICS

Jesús SABATÉ i FORT

INTRODUCCIÓ

La investigació històrica de la sanitat tarragonina té la seva base documental en els fons conservats en els respectius arxius, des del mateix Col·legi Oficial de Metges, pel que fa a fonts recents, fins als propis de les entitats sanitàries, passant pels més tradicionals arxius històrics, com, per exemple, l'Arxiu Històric (A.H.T.) de la xarxa d'arxius de la Generalitat de Catalunya, l'Arxiu Històric de l'Arquebisbat de Tarragona (A.H.A.T.) i l'Arxiu de l'Ajuntament de Tarragona (A.M.T.), o les hemeroteques locals: Hemeroteca de l'Ajuntament de Tarragona (H.T.) i Hemeroteca de la Caixa Tarragona (H.C.T.).

Però hi ha també una altra font capaç de donar una informació bàsica per refer aquesta història sanitària de la ciutat: ens referim a les fonts bibliogràfiques d'alguns llibres que per la seva data d'edició han esdevingut quasi fonts documentals. En aquest sentit s'ha volgut recollir per aquesta comunicació algunes notícies referides a metges de la ciutat de Tarragona i comarca, espigolades a través de dos llibres que en el decurs dels anys conformen ja una bona catifa sobre la qual podem descabdellar alguns aspectes de la Història de la Medicina tarragonina.

Són llibres fets d'acord amb els criteris del seu temps, que no són pas tan rigorosos com els d'ara. I així cal dir que en alguns casos, els d'Antoni Musa, Servet i Giné i Partagàs, la crítica actual accepta amb més crèdit, altres localitats de naixement. S'ha de fer doncs aquest advertiment. En canvi en altres casos són fonts útils.

El primer d'aquests llibres de referència, tot seguint un ordre cronològic, és el de Juan Ruiz y Porta, "**Tarraconenses Ilustres. Apuntes biográficos**", editat a Tarragona l'any 1891 per l' "*Establecimiento tipográfico de F. Arís é hijo*" i dedicat "*Á la fidelísima y ejemplar ciudad de Tarragona, y en su representación al Exmo. Ayuntamiento de la misma*". L'esmentada edició va

estar patrocinada per la pròpia corporació municipal que en sessió del dia 22 de juliol de 1891 va acordar "aceptar con el mas sincero agrado y beneplácito tan notable obra, é imprimirla por cuenta del mismo, haciendo una tirada de 500 ejemplares", essent Conrad Soler alcalde president de l'ajuntament constitucional de la ciutat. L'obra de Ruiz i Porta passà el sedàs corresponent de la comissió de govern de l'ajuntament, que prèviament havia dictat un informe amb els següents termes: "*Las excelentes aptitudes de su jóven autor, que á una modestia verdadera (no ficticia como la de muchos otros que se esfuerzan en volar con alas de plomo), reune una laboriosidad fecunda, un talento esmeradamente cultivado, y una perseverancia asombrosa en el estudio, revelan un escritor correcto y juicioso, dotado de las mas felices disposiciones para brillar por méritos propios en el campo de la literatura, que no es todo orégano, como creen algunos ilusos, especie de grajos adornados con el pintado y sedoso plumaje del pavo real.*

Por un brillante estilo, por el método de exposición, y mas que todo por el imparcial y fundado juicio que su autor emite sobre cada uno de los biografiados, mereceria ya la colección ser considerada como obra notable y digna de las mayores alabanzas. Pero aún hay mas, y es que el señor Ruiz ha prestado á Tarragona un servicio de gran valia, considerado desde el punto de vista de la utilidad para la vida moral de la ciudad, despertando su olvidado patriotismo al darle á conocer en unos y al recordarle en otros, los grandes méritos de los tarraconenses que mas se distinguieron en las distintas épocas de la historia, sobresaliendo en todos los ramos del saber, literatura, ciencias, bellas artes, y que constituyen el mas rico y preciado florón de nuestra ciudad natal..." i encara seguien així els elogiosos comentaris favorables a l'edició de l'obra : "*...patrocinando aquellas obras, producto del entendimiento, que contribuyen poderosamente, como la del señor Ruiz, á mantener viva en el alma, por el perenne recuerdo de las glorias alcanzadas por nuestros antepasados, la llama del mas puro y acendrado amor á la ciudad en que vivimos, y sin el cual es imposible su prosperidad y engrandecimiento ... cuando se trata de enaltecer nuestras tradiciones y honrar á nuestros compatriotas...*". Signaren aquestes paraules els regidors Caballé, Cortada, Martínez i Palà, membres de la comissió de govern, el 20 de juliol de 1891.

El segon dels llibres, font de la informació d'aquest treball, és obra d'Adolfo Alegret i porta el títol de "**Tarragona a través del siglo XIX (Historias y anécdotas)**" editat a Tarragona l'any 1924 per "*Torres & Virgili, impresores*", i d'ell s'ha aprofitat el "*Diccionario de los tarraconenses que más se han distinguido en ciencias, letras, artes y armas, algunos de ellos eminentes, durante el siglo XIX*".

D'aquestes dues primeres obres s'han extret aquelles dades biogràfiques dels metges objecte d'aquest estudi. Cal dir que en algun cas, i així ho fem constar, la crítica posterior ha modificat l'acceptació de l'origen tarragoní d'algun dels metges esmentats.

METGES TARRAGONINS.

S'exposa en aquest apartat seguint un ordre cronològic una relació de metges tarragonins que per la seva particular vàlua han merescut entrar a les pàgines de la petita història local, història al capdavant, i s'acompanya dita relació amb unes breus notes biogràfiques de cadascun d'ells.

Tiberi Claudi Apolinar: afamat metge tarragoní que excel·lí en temps de l'Imperi Romà, els mèrits del qual queden reflectits en la dedicatòria que es va inscriure en la seva làpida funerària i que deia així:

"DIS. M. TIB. CL. APPOLLINARIS. TI
CL. ONITI. LIB. ET. HERES. ARTIS MEDICINE
DOTISS. H. S. E. TITVLVM. POSVIT. IVL. RHODINE.
VXOR. MARITO. B. M. ET. CL. IVLIANE. POTENTIA.
PATRI. PIENTISSIMO."¹

que en versió catalana vindria a dir: Deus Manes; a Tiberi Claudi Apolinar, home alliberat i hereu de Titus Claudi Onit, doctíssim en l'art de la medicina. Eregiren aquesta sepultura i posaren aquest títol Julia Rhodin, la seva muller, al seu marit benemèrit, i Claudi Julià Potenci al seu pare pietíssim.

Antoninus Musa: també de l'època romana és aquest cèlebre metge que arribà a ser metge de l'emperador Cèsar August. Ruiz i Porta el considera nascut a Tarragona, la qual cosa ara no s'accepta. Per la biografia d'aquest personatge utilitza altres fonts bibliogràfiques que mereixen igualment molta atenció. Així doncs, en base a una "*Carta Geogràfico-històrica de la Medicina Catalana*" transcriu literalment el següent: "*Dominación romana: Durante esta época que comienza 218 años antes de J. C., España llegó a ser próspera, rica y sabia, merced á la feliz combinación de dos civilizaciones, la ibera y la romana. Cataluña recibió directamente la influencia de la cultura latina. Si en asuntos médicos, los conquistadores aprendieron del Peritus iber remedios y procedimientos curativos, los romanos, en cambio, aportaron su amor á la higiene; su organización médica, sus gimnasios, termas, y nos pusieron en relación con las opiniones y los libros de médicos griegos, alejandrinos é italianos.*"

De todas las regiones españolas, esta en que escribimos, (Cataluña), debió de ser la que más pronto y por más tiempo gozó de los beneficios de aquella nueva civilización. Aún se conservan testimonios médicos de aquél tiempo, y en Tarragona, metrópoli de la colonia hispano-romana, tuvo lugar aquel hecho que tanto enalteció á la Medicina y á sus profesores. Nos referimos á los honores que concedió Augusto á su médico Antonino Musa, honores y preeminencias que más tarde el Senado Romano hizo extensivos á todos los médicos.

Triste cosa es el silencio de la historia en asuntos tan importantes como la Medicina, pero jamás debemos creer que aquel mutismo obedece única y exclusivamente al atraso médico de los españoles en aquellos apartados siglos; que la patria de los Sénecas y Lucanos, el país que tan íntimas y continuadas relaciones mantuvo con los romanos, cuya civilización dejó aquí hondas, imborrables huellas, no pudo por menos que ponerse al nivel intelectual de sus dominadores, peritos en la ciencia de Galeno, Celso y Celio Aureliano".²

No és aquesta l'única cita bibliogràfica referida al metge tarragoní Musa, sinó que també per un article titulat "*Una página para la Historia de la Hidroterapia*" de Nicolás Pérez Giménez, publicat a la revista "*El Siglo Médico*"³ sabem que va curar una greu afecció de fetge a l'emperador Juli Cèsar (?) a Tarragona amb una teràpia d'aigua freda - hidroteràpia - i que, en agraïment, aquest emperador li atorgà l'ús de la vara i l'anell, privilegi nobiliari sols concedit fins llavors a la aristocràcia romana.

I encara en el capítol titulat "*Primera conferencia de la Kinesiterapia*", a les pàgines 15 i 16 de l'obra "*La Higiene Terapéutica-Gimnasia, masaje, hidroterapia, aeroterapia, climatoterapia*" del Dr. Dujardin-Beaumetz, es consigna també una referència a aquest metge tot dient: "*Al pasar los ejercicios gimnásticos de los griegos á los romanos, estos se transformaron.*

No se pensó ya en acercarse todo lo posible al ideal bajo el punto de vista de la belleza física, sino que se trató de crear soldados por una parte y gladiadores por otra.

Añadiendo á los gimnasios los baños, práctica que los romanos habían tomado de Oriente, los romanos modificaron profundamente estos establecimientos, que poco á poco se convirtieron en lugares de desorden, y prepararon los siglos de decadencia, todo á pesar de los esfuerzos de Musa, médico de Augusto..." corroborant més endavant que Musa, en companyia dels Charmis, de Marsella, fundà la hidroterapia, substituint els

banys de vapor i els d'aigua calenta, amb l'ús de l'aigua freda: "*Antonino Musa fué el primero que aplicó este medio y curó, por el uso del agua fria, intus et extra (interno y externo), al Emperador Augusto*".

Alfons Llop ("*Alfonsus Lupius*): metge del segle XVI autor d'obres com les titulades "*De morbo pustullato*" i "*Enchiridion medicinae, seu methodus de natura venae: notaeque in pleraque Galeni loca*", escrites en llatí i de les que en la seva època i en temps posteriors se'n feren els més càlids elogis⁴.

Alfred Llop: possiblement germà de l'anterior i metge de la mateixa època⁵.

Tomàs Roca: tenim dades de la seva labor pels voltants de l'any 1523 com a metge de l'almirall de Castella, Federico Enríquez de Cabrera, que destacà com autor d'una obra històrica referint els fets d'armes del rei Carles I, una altra contra les teories dels nigromàntics i una tercera refutant determinades fatuitats de l'astrologia⁶.

Miquel Servet: segons les opinions de Marcelino Menéndez y Pelayo a la "*Historia de los Heterodoxos Españoles*" i de Fèlix Torres Amat a "*Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes*" (Barcelona, 1836), encara que per molts el cèlebre Miquel Servet es considerat natural de Villanueva de Aragón, comunament se'l té per fill de Tarragona, de manera que la seva inclusió en aquesta relació, com a descobridor de la circulació de la sang i com autor d'una notable obra de medicina publicada a París l'any 1537, quedaria així degudament justificada⁷. Aquesta és l'opinió de Ruiz i Porta que avui és molt difícil que pugui ser considerada.

Josep Queraltó: cirurgia de cambra del rei Carles IV, natural de Tarragona, famós per haver simplificat i reformat el tractament de les ferides per armes de foc amb un mètode aplicat en els hospitals militars de Navarra i Guipúscoa els anys 1793 i 1794; el mètode en qüestió consistia en aconseguir una bona cicatrització, cobrint senzillament les ferides amb una gassa i una bena, i donant només algun calmant quan el dolor ho exigia, refutant l'idea de que les ferides d'arma de foc eren verinoses i evitant així també moltes de les freqüents amputacions de membres i extremitats.

La seva modèstia feu que gairebé no deixes imprès cap dels seus estudis mèdics i sols ens consta que va publicar a Sevilla, l'any 1800, un petit quadern amb el llarg títol "*Medios propuestos por D. José Queraltó para que el pueblo sepa desinfectonar y precaver que se vuelva á reproducir la epidemia que le ha consternado; los publica en obsequio á la humanidad, revistos por su autor, un amante del Rey y de la patria...*" i unes

"Observaciones" també editades a Sevilla, l'any 1801, a cura del doctor Miguel Cabanellas⁸.

Leonard Gallí (o Galí) i Camps (1751-1830): nascut a Tarragona, estudià la carrera de Medicina i Cirurgia fins a obtenir el grau de doctor; va arribar a ser cirurgià de cambra del rei, de les reials guàrdies d'Infanteria i dels guàrdies de Corps, i fou individu de les Acadèmies de Ciències Naturals i Arts de Barcelona i de la Médico-Matritense. Morí a Madrid, el 1830, als 79 anys d'edat.

A l'Acadèmia de Barcelona va llegir les següents memòries:

"Descripción y mecanismo del órgano del oído".

"Disertación sobre el sonido articulado y el origen, excelencia y maravillosos efectos de la música".

És autor també de "*Nuevas indagaciones sobre las fracturas de la rótula y de las enfermedades que con ella tienen relación, especialmente la transversal*" (Madrid, 1795), amb sis làmines al final de la mateixa, que representen uns models inventats pel doctor Gallí de tots els estris per a corregir aquestes fractures, obra patrocinada pel Príncep de la Pau, José Godoy, i de la que el doctor Chinchilla deia que conté "*muchos y exquisitos conocimientos, profundas observaciones propias, fuerza de convicción y otras preciosas circunstancias*".

Altres publicacions seves són:

"Disertación acerca de una niña que nació viva sin cerebro, cerebelo, ni médula oblongata, ilustrada con una memoria sobre los principios de la animalidad en la cual se dan varias razones de la posibilidad de este y otros fenómenos de la máquina animal" (Barcelona, 1784 - o 1786 -).

"Contestación al informe inserto en los números 3º y 4º, tomo 2º, pág. 97 y 145 de las décadas médico-quirúrgicas, ó sea justa vindicación de los autores del reglamento del estudio reunido de medicina y cirugía" (Madrid, 1822)⁹.

Marc Bertran i Pastor (1804-1863): natural de Tarragona on va néixer el 6 de maig de 1804 i on cursà els estudis de Filosofia i Humanitats; seguí després a Barcelona la carrera de Medicina, obtenint el grau de batxiller l'any 1826 i el de doctor el 1828.

A la universitat de Saragossa s'encarregà entre els anys 1828 i 1834 de les classes de Física i Química, i per oposició guanyada segons Reial Cèdula

del 7 de juliol de 1833 obtingué la càtedra d'Institucions mèdiques a la mateixa Universitat, on el claustre perpetuà la seva memòria mitjançant una làpida.

L'any 1842 aconseguí el títol de llicenciat en Cirurgia mèdica i a l'any següent fou nomenat catedràtic del Col·legi de pràctics de Saragossa i vice-director del mateix.

El 1845 s'encarregà de la càtedra d'Obstetrícia i malalties de dones i nens, amb les seves clíniques, a la ciutat de València, passant després, ja a l'any 1852, a la universitat de Barcelona on impartí les assignatures de Fisiologia i Higiene.

El doctor Bertran fou individu de número de les Acadèmies de Medicina i Cirurgia de Saragossa i corresponent de les de Madrid, Sevilla, A. Corunya i d'altres corporacions científiques nacionals i estrangeres.

El 1854 fou nomenat president de la comissió de Medicina Legal de València, vocal de la Junta de sanitat de la província de Saragossa i consultor del seu ajuntament durant les epidèmies del còlera morbo de 1854, encarregant-se durant aquesta epidèmia de l'assistència i direcció de l'Hospital de colèrics de sant Pere Nolasc de dita ciutat.

També durant aquesta epidèmia de 1854, a Sant Feliu de Llobregat, poble on es trobava amb la seva família, s'encarregà gratuïtament de l'assistència dels afectats, assistència que hagué de desenvolupar tot sol, perquè també foren afectats els facultatius titulars del poble; per aquest motiu la corporació municipal li agrai la col·laboració nomenant-lo membre de la Junta de Beneficència i Sanitat i acordà posar una làpida commemorativa en el saló de sessions de l'ajuntament.

Entre 1856 i 1860 fou president de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona, vocal de la Junta Municipal de Sanitat de Barcelona el 1853, i individu de la comissió permanent d'estadística de la ciutat comtal el 1857. Marc Bertran i Pastor va morir a Barcelona el 31 d'agost de 1863.

Del seu pas per la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona com a president, l'acadèmic Emili Pí i Molist en deixà una elogiosa confirmació en un discurs llegit el 25 de gener de 1875 en el que entre d'altres coses alabava les seves qualitats d'aquesta manera: "*...la agradable memoria que deja quien gobierna con la cordura y el tacto que excusan la acción de la autoridad. Hubiérale sentado á maravilla el título tan significativo como modesto de Moderador, con que es fama designaban al presidente algunas*

corporaciones antiguas; ó sutilizando la analogía, el no menos sencillo de Speaker, que dá al suyo la Cámara de los Comunes de Inglaterra ... Bertrán en medio de edad madura, y con pertenecer á la generación del desengaño, era el amigo y protector de los que en aquel tiempo veníamos, generación de las ilusiones de los jóvenes, entre quienes mostraba hallarse á sus anchas; y con generosas aspiraciones, arranques de actividad y anhelo incesante de gloria, parecia refrescarse su ánimo, desmintiendo el nec juveni lusus qui placuere juven!"

De la llarga llista de la bibliografía mèdica de Bertran i Pastor destacarem entre d'altres les següents obres:

- *"Tesis de filosofía en el Seminario de Tarragona. Publicada en esta ciudad, en latín, el año 1821"*.
- *"Plan de enseñanza del segundo año de medicina. Universidad de Zaragoza, 1832"*.
- *"Plan de enseñanza del segundo año de medicina. Universidad de Zaragoza, 1834"*.
- *"Informe médico-legal sobre alienación mental del reo Salvador Roig (de Gandía)". (Acadèmia de Medicina i Cirurgia de València, 1847).*
- *"Otro sobre causa de infanticidio"*.
- *"De la importancia y necesidad de los auxilios médicos en el orden social"*. Discurs d'apertura en la sessió inaugural del 2 de gener de 1850 a l'Acadèmia de Medicina i Cirurgia de València.
- *"Informa sobre una epidemia de tifoideas en el pueblo de Parets, provincia de Barcelona"*,
- *"Otro sobre el establecimiento de una fábrica de gas del alumbrado en la ciudad de Barcelona"*. (1854).
- *"Eugenio Groux. Caso notable de hendidura esternal congènita"*. (1856).
- *"Rudimentos de fisiología, ó sea extracto de las lecciones de esta ciencia, explicadas en la facultad médica de la Universidad de Barcelona"* (Barcelona, imprenta i llibreria de Tomas Gorchs, 1857).
- *"Monografía sobre las epidemias de cólera-morbo de 1834 y 1854"* (inèdita).
- *"Preliminares clínicos"* (inèdita).
- *"Lecciones de Obstetricia y arte de partear"* (inèdita).
- *"Consideraciones sobre el cólera-morbo-asiático"*.
- *"Informe presentado al claustro de la Universidad de Zaragoza acerca de varias reformas en la enseñanza de la facultat de medicina"*.

- "Apuntes de Patología general".
- "Origen, naturaleza y modos de propagación de las epidemias".
- "Defensa de los médicos contra la imputación de naturalistas".
- "El médico, la medicina y la Sociedad".
- "Mefitismo y desinfección". Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona.
- "Signos pronósticos en las enfermedades de los niños".
- "Consideraciones acerca de la organización y constitución de la mujer y de su influjo en las enfermedades de su sexo".
- "Acerca de las virtudes de los médicos".
- "Caso de hernia extrangulada terminada por gangrena y seguida de curación"¹⁰.

Josep Armenter (o Armenteras) i Ferrer (1815-1886): nascut a Tarragona l'any 1815, va estudiar Filosofia en el Seminari conciliar de Barcelona i Física a l'Escola de la Junta de Comerç, rebent el grau de batxiller en medicina el 1833, el de llicenciat l'any següent i el de doctor el 1858.

Durant la guerra civil anomenada dels "set anys" prestà un important servei a l'exèrcit i l'any 1843 fou nomenat professor agregat de la secció de ciències mèdiques i quirúrgiques de la Facultat de Medicina de la universitat de Barcelona. En els cursos acadèmics entre 1842 i 1845 s'encarregà de la càtedra de segon any de Matèria mèdica, Obstetrícia i malalties sifilítiques. L'any 1845 fou escollit professor agregat en propietat per la Facultat de Medicina de València, on es feu càrrec de la vice-presidència de les acadèmies, a la vegada que portava la classe d'Higiene, Patologia general i Terapèutica. Un any després, el novembre de 1846 fou nomenat professor clínic de la universitat de Barcelona i finalment, el 1864, catedràtic supernumerari de la mateixa universitat.

El doctor Armenter va ser director i col·laborador de la "*Revista de Ciencias Médicas*" de Barcelona, i publicà tres programes de Clínica mèdica corresponents als cursos de 1875 a 1878. Morí a Barcelona el 6 de desembre de 1886¹¹.

Lluís de Castellarnau i de Lleopart: doctor en Medicina i, bastants anys després del metge Musa, també se'l considera com a introductor entre nosaltres de la Hidroteràpia com a element curatiu¹².

Antoni Corbella i París: natural de Tarragona, que ocupà en el decurs del segle XIX la plaça de metge de la Casa de Beneficència i que destacà, com és costum dins de la classe mèdica, per la seva col·laboració en diferents publicacions periòdiques locals.

L'any 1862 publica una memòria científica amb el títol de "*Reglas higiénicas que debe observar la mujer durante el embarazo, parto y puerperio, etc., y cuidados que necesita la niñez en su primera edad*" que fou premiada amb una medalla d'or per la reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona. També la Reial Acadèmia de Medicina de Madrid premià la seva obra "*Doctrina de la especificidad*". Publicà "*Clinica de partos*" el 1878 i, a més a més, a finals de segle - any 1891 - sabem que estaven apareixen a la revista "*La Ciencia médico-escolástica*" uns treballs seus amb el títol genèric de "*Fragmentos filosófico-médicos*"¹³.

Fages: d'aquest personatge sols se sap que era el pare del que fou eminent químic i farmacèutic Joan Fages i Virgili, però que en el decurs del segon terç del segle XIX va ser el metge més sol·licitat pels tarragonins, especialment dins de les classes populars¹⁴.

Agustí Maria Gibert Olivé: a l'hora d'obtenir dades respecte a l'autor de la "*Topografía médica de Vilaseca de Solcina*" s'ha de referir un article publicat en el diari local "*El Pabellón Liberal*", número 278, en el que se'l qualifica d' "*hijo aventajadísimo de Tarragona*", i del que s'afirma: "*Sepa la provincia toda, y sobre todo Tarragona, que tiene un hijo ilustre que la honra y enaltece, y que merece por lo tanto su gratitud, respeto y cariño*" ... "*Laborioso y modesto el Sr. Gibert, es ejemplo de verdaderas eminencias científicas; no cuida de su nombre, sino de sus obras; no sueña con el provecho que estas le reporten, sino con el que desea que reporten á la humanidad, á cuyo mejoramiento dedica sus desvelos*".

Al marge dels elogis pel primer premi obtingut amb l'esmentada memòria a la convocatòria de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia de Barcelona de l'any 1891, exposats pel secretari perpetu de la mateixa en aquests termes "*Las consideraciones higio-psíquico-sociales y las higio-patológicas de los habitantes de dicho pais, acaban el bello cuadro de una topografía completa, rica en detalles, expuesta con gran talento, superior á todo elogio, y, en suma, tan meritorio, que el galardón de un simple premio, poco, bien poco es, para un autor que ciñe los laureles de una victoria científica, cual raras veces se consigue en los concursos académicos*", a través de les fonts bibliogràfiques consultades només podem dir que el doctor Gibert era el metge titular de Vilaseca i que va ser nomenat soci de mèrit de l'Ateneo Tarraconense de la Classe Obrera per acord d'una junta extraordinària, "*como homenaje y justo tributo de admiración á sus talentos*".

El doctor Gibert no sols va ser un bon metge i un gran naturalista, sinó que també fou un bon historiador i un excursionista notable, com ho proven entre d'altres obres una ressenya de l'excursió oficial a Salou i al castell de Vilafortuny que realitzà en companyia dels membres de la Delegació d'associacions d'excursions catalanes, i una extensa producció literària, de la que destaquem "*Crustacis de Catalunya*", "*Flora y fauna de Tarragona*", "*Flora y Fauna de Vilaseca*", "*La regió de Cosetania*", etc.¹⁵.

Joan Giné i Partagàs: Ruiz i Porta diu que va néixer a Tarragona l'any 1836 i cursà els estudis de Medicina al universitat de Barcelona, llicenciant-se l'any 1858 i obtenint el grau de doctor el 1862. També s'ha dit que havia nascut al Pla de Cabra on tenia la casa pairal. Ara s'accepta que nasqué a Barcelona.

Després d'exercir la carrera durant quatre anys a la vila del Pla de Cabra, el 1861 oposità a la plaça de metge dels "*Reales Sitios de San Ildefonso, San Lorenzo y La Isabela*" i va ser proposat en la primera terna. Al cap de dos anys, també superant una oposició, va ser nomenat segon ajudant de classes pràctiques i experimentals de la Facultat de Medicina de Barcelona, càrrec que ocupà fins 1866, en que va opositar a les càtedres de supernumeraris adscrites a les assignatures d'Anatomia descriptiva, quirúrgica i patològica, Histologia i Fisiologia, vacants a les universitats de Santiago de Compostela, Valladolid, Granada i Sevilla, i un cop proposat en primer lloc dins de la primera terna, fou nomenat per la càtedra de Santiago, des d'on va ser traslladat a una càtedra vacant de la universitat de Barcelona, fins que el 6 de desembre de 1871 obtingué el títol de catedràtic titular de l'assignatura de Clínica quirúrgica de la mateixa universitat de Barcelona.

Durant l'any 1870, amb motiu de l'epidèmia de febre groga, fou nomenat vocal de la Junta municipal de Sanitat; el 1871, vocal de la Junta provincial d'Estadística; el 1872, vocal de la Junta provincial de Sanitat; el 1873, director del Manicomi "*Nova Betlen*" de Sant Gervasi de Cassolas; el 1882, delegat del Exm. Sr. Ministre de Foment en el Congrés Internacional d'Higiene, celebrat a Ginebra; i el 1889, director general del ram d'Higiene de Barcelona fins que es va consolidar aquest servei.

Va ser soci de número de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia i de la Societat Econòmica d'Amics del País, ambdues de Barcelona, soci de la *Médico-Quirúrgica Matritense*, corresponsal de l'Acadèmia de Medicina de Sevilla, soci honorari de l'Acadèmia frenopàtica espanyola, cap superior honorari d'Administració civil, membre de la "*Société Francaise de Hygiene*", de la "*Société medique-psicologique*", i de moltes altres més. L'any 1865 va fundar l'Institut Mèdic de Barcelona, del que en fou

president. El 1860 va descobrir analitzar les aigües de Figuerola, publicant una memòria sobre les mateixes; també el 1865, amb el títol "*Empleo del ácido fénico en los embalsamamientos*", publicà una memòria en la que exposà un mètode descobert per ell mateix per la taxidèrmia humana. Des de 1864 a 1869 col·laborà en la publicació "*El Compilador Médico*", i precisament l'any 1869 va fundar la revista "*La Independencia Médica*" i el 1881 la "*Revista Frenopática Barcelonesa*".

A l'obra "*De la medicina y los médicos*" d'Àngel Pulido s'hi troba una bona biografia del doctor Giné i Elies de Molins l'inclou també en el seu "*Diccionario*"¹⁶.

Josep Mª Güerri i Esteve: metge del segle XIX, operador en l'Hospital de sant Pau i santa Tecla de Tarragona i del Sagrat Cor de Barcelona¹⁷.

Lluís de March i Torres: metge del segle XIX, especialista amb malalties de la oïda i la laringe¹⁸.

Antoni Mir i Miró: nascut a Tarragona, estudià el batxillerat a l'Institut provincial i cursà la carrera de Medicina a la facultat de Barcelona. Un cop llicenciat es traslladà a Amèrica, establint-se professionalment a Magdalena dins de la República Argentina, on va desenvolupar una gran tasca que el feu creditor, després de mort, d'un monument a la seva memòria i en record dels seus serveis humanitaris¹⁹.

Alfred Opisso i Viñas (1847-1924): nascut a Tarragona el 20 de setembre de 1847, morí a Barcelona el 2 de juliol de 1924. Enamorat de la seva ciutat natal, aprofitava totes les ocasions per a enaltir-la i en aquest sentit va donar moltes interessants conferències a la Reial Societat Arqueològica, perquè a més de la seva activitat com a metge, destacà també sobremanera com a historiador, novel·lista, crític d'Art²⁰.

Josep Elias de Molins: encara que fou metge de professió, de nissaga aristocràtica, destacà en la política representant Tarragona en el Senat de la nació durant cinc legislatures en el segle XIX i com a president honorari de la Cambra Agrícola, publicant en aquest sentit diferents obres de caràcter agrari²¹.

Àngel Rabadà: metge operador de reconeguda vàlua en el segle XIX²².

Rosalí Rovira Oliver: encara que natural de la vila de Torredembarra, on va néixer l'any 1855, realitzà els estudis de batxillerat a l'Institut provincial de Tarragona, passant després a cursar la carrera de Medicina a la

universitat de Barcelona, doctorant-se però a la universitat de Madrid. El seu "*curriculum*" d'estudis destaca per les brillants notes obtingudes en tots els cursos, però la nota del seu doctorat fou la més alta de totes, perquè el doctor Rovira va descriure per primera vegada a casa nostra les malalties anomenades "*Pneumoconiosis*", no sols des de la vessant de la higiene, sinó com a especialitat nosològica, exposant de manera ordenada l'etiologia, patogènia, simptomatologia i terapèutica de les mateixes. Fou nomenat fill predilecte de la vila de Torredembarra per les seves virtuts i qualitats, especialment les altruístiques destinades als infants i a la cultura.

A la mort del doctor Rodríguez Méndez, fundador de la "*Gaceta Médica Catalana*", es feu càrrec de la direcció de la mateixa²³.

Lluís Soler: doctor en Medicina general del segle XIX²⁴.

NOTES

¹JUAN RUIZ Y PORTA: op. cit. pàg. 6.

²Citat per JUAN RUIZ Y PORTA: Op. cit. pàgs. 110 i 111.

³No se'ns dona la referència completa amb el número i la data corresponent.

⁴JUAN RUIZ Y PORTA: Op. cit. pàg. 107.

⁵JUAN RUIZ Y PORTA: Op. cit. pàg. 108.

⁶JUAN RUIZ Y PORTA: OP. cit. pàg. 246.

⁷JUAN RUIZ Y PORTA: Op. cit. pàgs. 256 i 257.

⁸JUAN RUIZ Y PORTA: Op. cit. pàgs. 243 i 244.

⁹JUAN RUIZ Y PORTA: Op. cit. pàgs. 81 i 82 i ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 218.

¹⁰JUAN RUIZ Y PORTA: Op. cit. pàgs. 38 a 42 i ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 210.

¹¹JUAN RUIZ Y PORTA: Op. cit. pàg. 16, i ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 209.

¹²ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 214.

¹³JUAN RUIZ Y PORTA: Op. cit. pàg. 59.

¹⁴ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 217.

¹⁵JUAN RUIZ Y PORTA: Op. cit. pàgs. 85 a 89. i ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 218.

¹⁶JUAN RUIZ Y PORTA: Op. cit. pàgs. 82 a 84.

¹⁷ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 219.

¹⁸ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 224.

¹⁹ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 229.

²⁰ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 231.

²¹ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 235.

²²ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 236.

²³ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàgs. 239 i 240.

²⁴ADOLFO ALEGRET: Op. cit. pàg. 244.